

Wijziging van de Algemene Weduwen- en Wezenwet en de wet van 9 april 1959 (Stb. 140) houdende een interim-regeling inzake beperking van samenloop van pensioenen en uitkeringen ingevolge de Algemene Weduwen- en Wezenwet met renten en uitkeringen ingevolge de Ongevallenwetten, bijlagen op die renten en uitkeringen en toeslagen op renten krachtens de Invaliditeitswet

MEMORIE VAN ANTWOORD

(Ingezonden 10 april 1962)

Nr. 6

Algemeen

Het verheugt de ondergetekenden zeer, dat de indiening van een wijzigingswetsontwerp in plaats van een nota, aan de hand waarvan een gedachtenwisseling had kunnen worden gevoerd over de wenselijkheid van wijzigingen in de Algemene Weduwen- en Wezenwet, de algemene instemming heeft gevonden. Ook van de instemming met de opvatting van de ondergetekenden, dat bij de uitvoering van de A.W.W. niet van belangrijke gebreken is gebleken en dat met een wijziging op enkele punten kan worden volstaan, hebben de ondergetekenden met verheugen kennis genomen.

Wat betreft de door verscheidene leden gemaakte opmerkingen ten aanzien van de inschakeling in het arbeidsproces van die weduwen, die slechts voor een tijdelijke weduwnutkering in aanmerking komen, delen de ondergetekenden mede, dat ook hun is gebleken, dat de mogelijkheden tot om-, bij- en herscholing inderdaad niet voldoende waren. Momenteel wordt daarom de vraag onder ogen gezien in hoeverre het mogelijk is ter completering van de thans aanwezige scholingsmogelijkheden een subsidie aan belanghebbenden te verstrekken ten behoeve van het volgen van door desbetreffende instituten gegeven theorie- en praktijkcursussen, bijv. voor het „ophalen” van geheel of gedeeltelijk verloren gegane vakkennis.

Of de invloed van het uitreiken van het vrouwblad „Het overwegen waard”, waarmede in de loop van februari 1961 een aanvang werd gemaakt, merkbaar is geweest in die zin, dat meer weduwen zich bij de arbeidsbureaus meldden dan in 1960, kan uit het verkregen cijfermateriaal niet worden afgeleid, daar het hier om geringe aantallen gaat, zoals uit het hieronder volgende overzicht blijkt.

Periode	Aantal ingeschreven weduwen		Totaal
	die geen kinderen (meer) tot haar last hebben	die kinderen tot haar last hebben	
maart 1960 t/m febr. 1961	291	239	530
maart 1961	23	9	32
april	17	23	40
mei	11	11	22
juni	6	14	20
juli	15	14	29
augustus	12	14	26
september	17	19	36
oktober	12	13	25
november	24	21	45
december	8	16	24
januari 1962	22	17	39
maart 1961 t/m jan. 1962	tot. 167	tot. 171	tot. 338
Totaal	458	410	868

Volledigheidshalve zij nog opgemerkt, dat de gegevens over de maand februari 1962 nog niet beschikbaar zijn. Voorts kunnen de ondergetekenden nog mededelen, dat van de 868 hierboven vermelde weduwen 474 vrouwen in de periode, direct voorafgaande aan haar inschrijving als werkzoekende, niet werkzaam zijn geweest.

Het is de ondergetekenden niet mogelijk gegevens te verstrekken ten aanzien van de wijze, waarop de tijdelijke weduwnuitkeringen voor het verkrijgen van een werkkring zijn benut. Evenmin staan de ondergetekenden gegevens ter beschikking, om de vraag te kunnen beantwoorden of de tijdelijke weduwnuitkeringen hoog genoeg zijn gebleken om de weduwen in staat te stellen zich behoorlijk te scholen.

De vraagstukken, verband houdende met het werken van de vrouw gedurende gebroken werktijden, hebben de volle aandacht van de ondergetekenden. Getracht wordt onder meer bij de arbeidsbureaus het aantal van de hierbedoelde aanvragen om personeel, dat voorshands nog beperkt moet worden genoemd, te doen opvoeren.

Verlaging van de leeftijdsgrens

Met voldoening hebben de ondergetekenden ervan kennis genomen, dat de wenselijkheid van een verlaging van de leeftijdsgrens van 50 jaar niet werd bestreden.

Ten aanzien van het algemeen gegeven blijk van bezorgdheid, of bij de onderhavige wijzigingsvoorstellen steeds in genoegzame mate rekening is gehouden met de daaruit voor de ongehuwden en in het bijzonder de ongehuwde vrouwen voortvloeiende last, merken de ondergetekenden op, dat zij bij de voorbereiding van de onderhavige voorstellen nauwkeurig een verdere tegemoetkoming aan de weduwen enerzijds en de daaruit — ook voor de ongehuwden — voortvloeiende lasten anderzijds tegen elkaar hebben afgewogen. Hoewel zij het met de Sociaal-Economische Raad gewent achten na te gaan of ten aanzien van ongehuwde vrouwen, die ook mede de premie voor de algemene weduwen- en wezenverzekering moeten opbrengen, in het totaal van de sociale verzekeringswetten nog van een evenwichtige lastenverdeling kan worden gesproken en of een compensatie voor die categorie gewent is, waaromtrent aan de S.E.R. advies is gevraagd, achten zij met de S.E.R. de premielast, verbonden aan de onderhavige wijzigingsvoorstellen, op zich zelf beschouwd, niet onaanvaardbaar. Hierbij hebben de ondergetekenden in aanmerking genomen, dat de thans voorgestelde wijzigingen niet tot een verhoging van het voor de A.W.W. van 1 januari 1960 af geldende premiepercentage van 1,25 zullen leiden.

Dat de S.E.R. zijn mening, dat de aan de voorstellen verbonden premielast geen onaanvaardbare belasting betekent voor de ongehuwden, kenbaar maakte zonder daarvoor enig argument aan te voeren, zoals van meer dan één zijde naar voren werd gebracht, achten de ondergetekenden wel verklaarbaar. Immers, uit het op 25 januari 1957 vastgestelde advies van de S.E.R. inzake de herziening van de weduwen- en wezenverzekering blijkt, dat de grootst mogelijke meerderheid van die raad van mening was, dat in het kader van de nieuwe verzekering niet alleen aan de gehuwde mannen, doch ook aan de gehuwde vrouwen en de ongehuwden de verzekeringsplicht en daarmee ook de verplichting tot premiebetaling diende te worden opgelegd. Wanneer men dit standpunt van de S.E.R., hetwelk ook als uitgangspunt in de A.W.W. is opgenomen, in aanmerking neemt en daarbij bedenkt, dat de thans ingediende voorstellen tot wijziging van die wet, zoals de S.E.R. stelt, slechts een zeer geringe lastenverzwaring inhouden, is het niet onbegrijpelijk, dat die Raad in zijn advies tot herziening van de A.W.W. een nadere motivering op dit punt achterwege heeft gelaten.

De ondergetekenden hebben kennis genomen van de door de aan het woord zijnde leden uit het laatste S.E.R.-advies getrokken conclusie, dat reeds te lang een te groot beroep op de solidariteit van ongehuwden wordt gedaan. Zij geven er de voorkeur aan, hun oordeel hieromtrent op te schorten,

totdat de S.E.R. zijn advies over deze aangelegenheid zal hebben uitgebracht.

Sommigen dezer leden stelden de vraag, waarom de bedoelde uitbreiding van aanspraken van de weduwen — met de daaraan inherente premielast — in dit geval voor de ongehuwden volgens de S.E.R., blijkens zijn advies, „op zich zelf gezien” moet worden, terwijl deze methode ten aanzien van sociale aangelegenheden anders volstrekt ongebruikelijk is. Zij achten dit een leemte in het advies van de S.E.R.

De ondergetekenden mogen vooropstellen, dat het hun niet wel mogelijk lijkt te discussiëren over formuleringen, welke de S.E.R. in een advies bezigt. Zij mogen niettemin naar aanleiding van de gestelde vraag in herinnering brengen, dat het ontwerp-A.W.W. zowel door de Tweede Kamer als door de Eerste Kamer der Staten-Generaal na een zeer summiere behandeling werd aanvaard, nadat de verzekering was gegeven, dat op *korte termijn* — in de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd daartoe zelfs een motie aangenomen — de nieuwe regeling uitvoeriger zou kunnen worden behandeld. Het is om deze reden, dat in de adviesaanvraag aan de S.E.R. over de wenselijkheid van wijzigingen in de A.W.W. op een spoedige behandeling is aangedrongen. De behandeling van het vraagstuk van de rechten en lasten van de ongehuwden in het geheel van de sociale verzekeringswetten en van de vraag, of er aanleiding is tot het geven van enige compensatie aan deze categorie, vergt uiteraard de nodige tijd. Het is duidelijk, dat, wanneer de S.E.R. zijn advies omtrent de leeftijdsgrensverlaging in de A.W.W. eerst zou hebben uitgebracht, nadat hij zich een oordeel had gevormd over de rechten en lasten voor de ongehuwden en een eventuele compensatie, een voorstel tot wijziging van de A.W.W. nog geruime tijd op zich zou hebben moeten laten wachten. Naar de ondergetekenden, zeker na hetgeen daaromtrent in de beide Kamers der Staten-Generaal bij de behandeling van het ontwerp-A.W.W. is gesteld, menen te mogen aannemen, zou een dergelijk uitstel niet in overeenstemming zijn geweest met het gevoelen van het Parlement.

De opmerking van verscheidenen dezer leden, dat, indien dit wetsontwerp tot wet wordt verheven, de A.W.W.-uitkeringen niet meer zonder extra-premiebetalingen uit het Ouderdomsfonds zouden worden geput, is de ondergetekenden niet duidelijk. Zij wijzen er in dit verband op, dat, hoewel de A.W.W. voor wat betreft het verlenen van uitkeringen op 1 oktober 1959 in werking is getreden en eerst van 1 januari 1960 af premie ingevolge die wet wordt geheven, niettemin reeds van de laatstgenoemde datum af een afzonderlijke premie enerzijds voor de A.O.W. en anderzijds voor de A.W.W. wordt geheven.

Op de vraag van deze leden of het niet wenselijk zou zijn ongehuwde vrouwen als compensatie voor de premie ingevolge de algemene weduwen- en wezenverzekering op 60-jarige leeftijd voor de A.O.W.-uitkering in aanmerking te doen komen, gaan de ondergetekenden, nu de S.E.R. het vraagstuk inzake een eventuele wenselijkheid van een compensatie voor de bedoelde categorie nog in studie heeft, thans niet nader in.

Vele leden wezen er aan de hand van een tweetal voorbeelden op, dat aanvaarding van de onderhavige voorstellen ertoe zal kunnen leiden, dat weduwnpensioen wordt toegekend aan vrouwen, die redelijkerwijs geacht kunnen worden zelf in hun levensonderhoud te kunnen voorzien.

Hoewel deze voorbeelden wel zeer uitzonderlijk zijn, zullen zij zich inderdaad kunnen voordoen. Het zal overigens nog wel meer voorkomen, dat weduwnpensioen wordt toegekend aan vrouwen, die zelf in hun onderhoud kunnen voorzien.

Gewezen moge bijv. worden op vrouwen, die tijdens hun huwelijk een werkkring hebben en deze na het overlijden van hun echtgenoot normaal voortzetten. In beginsel zijn de ondergetekenden het eens met de aan het woord zijnde leden, dat, mede aangezien de premie opgebracht zal moeten worden ook door de ongehuwde vrouwen, die nimmer gehuwd zijn geweest, geen offers behoren te worden gevraagd ten behoeve van die weduwen, die redelijkerwijs geacht kunnen worden zelf door arbeid in hun levensonderhoud te kunnen voorzien.

Zij zouden er evenwel op willen wijzen, dat de A.W.W. zodanig is opgezet, dat aan de hand van *algemene normen* wordt bepaald niet of een weduwe door arbeid in haar onderhoud kan voorzien, maar of zij in het algemeen *geacht* kan worden daarin niet te kunnen voorzien. Zou men willen voorkomen, dat in bepaalde gevallen weduwnpensioen wordt toegekend aan vrouwen, die zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien, dan zou men tot een geheel andere opzet moeten komen.

Uiteraard zou het mogelijk zijn door het toepassen van een aanvullend criterium als door de aan het woord zijnde leden aangegeven, het recht op weduwnpensioen in de door deze leden gemoreerde uitzonderlijke gevallen te beperken. Ook dan zal het echter mogelijk blijven, dat weduwnpensioen wordt toegekend aan vrouwen, die zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Bovendien zij erop gewezen, dat de vrouwen in de gegeven omstandigheden jarenlang als ongehuwden premie voor de A.W.W. hebben betaald. Voor de verplichting tot premiebetaling door de ongehuwde vrouwen geldt o.m. het motief, dat een ongehuwde later kan gaan trouwen en dan eventueel na het overlijden van haar echtgenoot voor een uitkering in aanmerking zal kunnen komen. Waar tenslotte de vaststelling van het recht op weduwnpensioen door de toepassing van een aanvullend criterium nog weer ingewikkelder zou worden, menen de ondergetekenden de suggestie van de aan het woord zijnde leden van de hand te moeten wijzen.

Voorts stelden dezelfde leden de vraag, of het geen aanbeveling zou verdienen als blijvende maatregel aan de weduwen bij het bereiken van de 60-jarige leeftijd in ieder geval weduwnpensioen te verlenen, op grond van de overweging, dat vele vrouwen niet of zeer moeilijk in staat zijn lichamelijke arbeid, waarmede zij in hun levensonderhoud moeten voorzien, na het bereiken van de leeftijd van 60 jaar voort te zetten. Daarbij werd gewezen op artikel 55, lid 1, onder *f*, van de A.W.W., op grond van welke overgangsbepaling de weduwen, die op 1 januari 1960 reeds 60 jaar of ouder waren, tot het bereiken van de leeftijd van 65 jaar recht hebben op een weduwnpensioen.

De ondergetekenden hechten eraan, de draagwijdte van een dergelijke maatregel nog eens duidelijk in het licht te stellen. Aanvaarding ervan zou betekenen, dat een weduwnpensioen zou worden verleend aan die weduwen, die voordien geen recht op weduwnpensioen konden doen gelden. Dit zijn weduwen, waarvan, zeker na de thans voorgestelde uitbreiding van het recht op weduwnpensioen, mag worden aangenomen, dat zij na het overlijden van hun echtgenoot in staat zijn door middel van het verrichten van werkzaamheden in hun levensonderhoud te voorzien. Deze vrouwen worden gelijkgesteld met vrouwen, die nimmer gehuwd zijn geweest en door middel van eigen werkzaamheden in hun levensonderhoud moeten voorzien. De ondergetekenden hebben begrip voor de overweging van de aan het woord zijnde leden, dat vele vrouwen niet of zeer moeilijk in staat zijn lichamelijke arbeid, waarmede zij in hun levensonderhoud moeten voorzien, na het bereiken van de 60-jarige leeftijd voort te zetten. Dit geldt evenwel ongeacht de vraag, of deze vrouwen al dan niet weduwe zijn. Het gaat nu in de vraagstelling uitsluitend om die weduwen, die geen weduwnpensioen genieten, omdat zij op zodanig jeugdige leeftijd weduwe werden, dat zij, wat betreft de mogelijkheid om door arbeid in hun levensonderhoud te voorzien, met ongehuwde vrouwen konden worden gelijkgesteld. Ongetwijfeld zou de categorie van nimmer gehuwd geweest zijnde vrouwen — en naar de mening van de ondergetekenden terecht — niet kunnen inzien, waarom van haar offers zouden worden gevraagd om deze, in gelijke positie als zij verkerende weduwen bij het bereiken van de 60-jarige leeftijd aan weduwnpensioen te helpen, terwijl zij zelf tot het bereiken van de leeftijd van 65 jaar moeten doorwerken en premie betalen.

Wanneer een weduwe, die geen weduwnpensioen geniet, na het bereiken van de 60-jarige leeftijd moeilijk meer door arbeid in haar levensonderhoud kan voorzien, is dit niet het gevolg van het overlijden van de echtgenoot. Het is dan een algemeen voor vrouwen van deze leeftijd geldend probleem. Het is naar

de mening van de ondergetekenden dan ook onjuist voor dit probleem een oplossing te zoeken in het kader van de A.W.W. De vraag of het wenselijk is de pensioengerechtigde leeftijd voor vrouwen in de A.O.W. van 65 jaar te verlagen tot 60 jaar, zal, zoals de ondergetekenden reeds eerder hebben opgemerkt, eerst onder ogen kunnen worden gezien, nadat de S.E.R. zijn advies heeft uitgebracht over de wenselijkheid van een compensatie in de sociale verzekering voor de ongehuwde vrouwen.

De kosten van de door de aan het woord zijnde leden voorgestelde maatregel zijn niet nauwkeurig te ramen. Het betreft hier vrouwen, die op betrekkelijk jeugdige leeftijd weduwe worden en in het algemeen geen kinderen hebben gehad. Volgens een zeer globale schatting zou het gaan om circa 1500 vrouwen, waarbij dan echter geen rekening is gehouden met hertrouwkansen, welke voor deze categorie vrij groot zijn, en met sterftekansen, welke van minder betekenis zijn. Aangezien het aantal van deze vrouwen per leeftijdsklasse vrij gering is, lijkt het niet mogelijk op enigszins verantwoorde wijze een prognose te geven, waarin de sterfte- en hertrouwkansen verdisconteerd zijn. Onder alle voorbehoud zouden de kosten kunnen worden geraamd op een bedrag, dat ligt in de orde van grootte van f 1 miljoen.

Vele andere leden, waarbij zich sommige weer andere leden aansloten, verklaarden het op prijs te zullen stellen, indien de ondergetekenden nader aandacht zouden besteden aan de consequenties van de verbeterde A.W.W. ten aanzien van de ongehuwden. Zij vestigden de aandacht op de ongehuwde vrouwen, die zich in vergelijkbare omstandigheden met die van weduwen bevinden, namelijk de vrouwen, die na verzorging van een of beide ouders op latere leeftijd in eigen levensonderhoud moeten gaan voorzien.

Zoals de ondergetekenden reeds eerder in deze memorie hebben uiteengezet, zullen de voorgestelde verbeteringen van de A.W.W. geen consequenties van betekenis ten aanzien van de hoogte van de ingevolge deze wet te betalen premie hebben.

Hoewel zij zich bewust zijn van de moeilijke positie van de ongehuwde vrouw, die een of beide ouders heeft verzorgd en nadat aan die verzorging een einde is gekomen, een zodanige leeftijd heeft bereikt, dat een overschakeling naar een maatschappelijke werkkring bijzonder grote moeilijkheden met zich zal brengen, menen zij toch, dat ten aanzien van deze categorie bezwaarlijk een oplossing in de A.W.W. kan worden gezocht.

Dat verscheidene leden, die eerder het woord voerden, zich ermede konden verenigen, dat een vrouw met een of meer kinderen te allen tijde bij het overlijden van haar echtgenoot recht op weduwnpensioen krijgt tot haar 65ste jaar, stemt de ondergetekenden tot voldoening.

Deze leden trokken evenwel vooralsnog in twijfel of de leeftijdsgrens van 40 jaar en in bepaalde gevallen van 35 jaar, welke in het wetsontwerp is voorgesteld voor het weduwnpensioen van weduwen zonder kinderen, niet te laag is gesteld. Zij achtten het beter deze leeftijdsgrens op 45 jaar te bepalen.

Naar aanleiding van de overwegingen, welke deze leden voor hun mening aanvoerden en welke uitmondde in de vraag, of de Minister het bij nader inzien inderdaad psychologisch en economisch in de huidige tijd verantwoord acht een zo ver gaande uitbreiding van de A.W.W. als de invoering van de leeftijdsgrens van 40 jaar e.q. 35 jaar voor te stellen, mogen de ondergetekenden het volgende opmerken. Niet kan worden ontkend, dat de moeilijkheden voor een vrouw, die zich jarenlang aan haar huishoudelijke taak heeft gewijd en na het overlijden van haar echtgenoot naar een maatschappelijke werkkring moet overschakelen, bijzonder groot zijn. Geldt dit in bijzondere mate voor de weduwe, die zich gedurende jaren aan de opvoeding van haar kinderen heeft gewijd, dit geldt tevens — zij het wellicht in wat mindere mate — voor de kinderloze weduwe, die zich tot het overlijden van haar echtgenoot jarenlang aan haar huishoudelijke taak heeft gewijd.

In dit verband zouden de ondergetekenden erop willen wijzen, dat de aan het woord zijnde leden zelf reeds stelden, dat vele oudere vrouwelijke arbeidskrachten bij het vinden

van een werkring grote moeilijkheden ontmoeten. Het wil hun echter voorkomen, dat een en ander moeilijk kan worden betrokken in de beoordeling van de juistheid van de in de onderhavige wet gestelde of te stellen leeftijdsgrens, waarvoor op zich zelf een deugdelijke motivering kan worden aangevoerd.

Voorts moge worden opgemerkt, dat een wet als de onderhavige niet mag worden afgestemd op de huidige situatie, waarin een tekort aan arbeidskrachten bestaat; gezocht moet worden naar hetgeen in het algemeen — los van incidentele economische omstandigheden — als juist beschouwd moet worden. Dat de voorgestelde regeling ertoe zou leiden, dat weduwen geen maatschappelijke werkring zouden gaan zoeken, kunnen de ondergetekenden niet inzien. Aangezien het weduwenpensioen slechts een bodempensioen is, hetwelk — zulks stelden de aan het woord zijnde leden eerder in het verslag — voor de weduwen zonder kinderen niet toereikend is om van te leven, ligt het meer voor de hand, dat deze weduwen zullen trachten door het verrichten van werkzaamheden naast het bodempensioen andere inkomsten te verwerven. Deze inkomsten zullen evenwel vaak, mede ook door de moeilijkheden, die oudere vrouwelijke werkkrachten bij het vinden van een werkring ontmoeten, in een financieel minder gewaardeerde werkring worden gevonden.

Gezien het vorenstaande en overwegende voorts, dat, wanneer voor de weduwen met kinderen een zoveel ruimere regeling wordt voorgesteld, het gewenst is ook aan de kinderloze weduwen ruimere aanspraken te geven, ten einde een zeker evenwicht tussen de beide categorieën van weduwen tot stand te brengen, blijven de ondergetekenden de voorgestelde verlaging van de leeftijdsgrens verantwoord achten.

Het verlenen van weduwenpensioen aan de weduwe, die tijdens de duur van de tijdelijke uitkering invalide wordt

Met voldoening namen de ondergetekenden ervan kennis, dat men met de voorgestelde wijziging en met het afwijzen van de invoering van een anticumulatiebepaling gaarne akkoord ging.

De vraag, of bij invoering van de arbeidsongeschiktheids-wet niet toch een anticumulatiebepaling in het leven zal moeten worden geroepen (of al eerder, bij een tussentijdse optrekking van de uitkeringen op grond van de I.W.) zullen de ondergetekenden bij de voorbereiding van de desbetreffende wetsontwerpen onder ogen zien.

Overlijden van de verzekerde binnen een jaar na de huwelijkssluiting

Hoewel de ondergetekenden zich hebben afgevraagd of de moeilijkheden, welke zich bij de toepassing van artikel 14, eerste lid, onder c, zouden voordoen, niet enigermate overtrokken zijn, hebben zij niettemin in de opmerking van vele leden, bij wie sommige andere leden zich aansloten, aanleiding gevonden, de gewraakte bepaling geheel te doen vervallen. Punt IV van de nota van wijziging voorziet hierin.

Recht op kinderbijslag voor halfwezen

In verband met de opmerking van vele leden met betrekking tot het recht op kinderbijslag voor halfwezen, wanneer de weduwe hertrouwt en hetgeen deze leden hieromtrent overigens nog naar voren brachten, mogen de ondergetekenden erop wijzen, dat in vele gevallen bij hertrouwen de nieuwe echtgenoot de opvoeding en het onderhoud van deze kinderen op zich zal nemen. Dat dit in bepaalde gevallen niet geschiedt, ondanks het in het rechtsbewustzijn aanvaard zijn van de onderhoudsplicht van de stiefvader, vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat hoewel de onderhoudsplicht van de stiefvader ten opzichte van zijn stiefkinderen in het Burgerlijk Wetboek zal worden opgenomen, de stiefvader thans formeel nog niet onderhoudsplichtig is. Hoewel de ondergetekenden begrip hebben voor de positie van de door deze leden bedoelde halfwezen, menen zij, dat het onjuist zou zijn om voor het ont-

breken van een formele onderhoudsplicht van de stiefvader een oplossing te zoeken in het kader van de kinderbijslagwetgeving. Het daadwerkelijk bijdragen tot het onderhoud vormt immers de grondslag voor het verlenen van kinderbijslag. Een doorbreking van deze aan de kinderbijslagwetgeving ten grondslag liggende gedachte door het verlenen van kinderbijslag in gevallen, waarin van een onderhoudsbijdrage geen sprake is, achten de ondergetekenden ongewenst.

De van echt gescheiden vrouw, wier alimentatieplichtige voormalige echtgenoot overlijdt

Verscheidene leden betreurden het in hoge mate, dat in de memorie van toelichting slechts enkele zinnen, uitmondend in een negatieve conclusie, gewijd zijn aan de vraag, of de gescheiden vrouw, die in het genot is van alimentatie, na het overlijden van haar gewezen echtgenoot in aanmerking kan komen voor een weduwenuitkering. Zij vroegen voorts of de Minister de mogelijkheid ziet om voor de hierbedoelde groep in het kader van dit wetsontwerp enigerlei oplossing te vinden.

Naar aanleiding van deze vraag en van de beschouwingen, die sommige leden over dit onderwerp hebben gegeven en de in aansluiting daarop door vele andere leden naar voren gebrachte mening, dat een bezien van de mogelijkheid van het verlenen van pensioen aan de categorie van gescheiden vrouwen, wier gewezen alimentatieplichtige echtgenoot overlijdt, in de doelstelling van de A.W.W. zou passen, mogen de ondergetekenden het volgende opmerken.

In de Nota naar aanleiding van het Verslag van de Tweede Kamer met betrekking tot het ontwerp-A.W.W. werd o.m. gesteld — en de ondergetekenden sluiten zich hierbij aan — dat het verschil uitmaakt of na het overlijden van een man een vrouw achterblijft, die door dat overlijden weduwe is geworden dan wel een vrouw, die van de man van echt gescheiden was. Dit verschil is er, ongeacht de omstandigheid of de overledene ten aanzien van zijn gewezen vrouw alimentatieplichtig was of niet. Wanneer de ondergetekenden de aan het woord zijnde leden goed verstaan, willen zij in de groep van gescheiden vrouwen zelf nog een splitsing aanbrengen en verschil maken tussen vrouwen, wier voormalige echtgenoot alimentatieplichtig was, en de overige gescheiden vrouwen. Slechts de eerste groep zouden zij in het kader van de A.W.W. met weduwen gelijk willen stellen.

In de eerderbedoelde Nota naar aanleiding van het Verslag is er evenwel reeds op gewezen, dat de omvang van de onderhoudsplicht van de gewezen echtgenoot geheel afhankelijk is van de feitelijke financiële positie van de tot onderhoud verplichte enerzijds en die van de onderhoudsgerechtigde anderzijds. Daardoor kan bijv. indien een man in moeilijke financiële omstandigheden verkeert, een veroordeling tot het betalen van alimentatie aan zijn gewezen echtgenote achterwege blijven. Ook is het mogelijk, dat een onderhoudsplicht van de man niet bestaat omdat de gewezen echtgenote van de man doordat zij bijv. zelf is gaan werken, in haar onderhoud kan voorzien. De feitelijke verhoudingen, waarvan de omvang van de onderhoudsplicht afhankelijk is, kunnen zich bovendien elk ogenblik wijzigen. Zo kan iemand, die aanvankelijk vanwege zijn zwakke financiële positie niet tot het betalen van een behoorlijk bedrag aan onderhoud verplicht was, als gevolg van een verbetering in zijn financiële positie later wel tot onderhoud verplicht worden. Ook het omgekeerde kan zich voordoen. Zou men nu aan de vrouwen, die ten tijde van het overlijden van hun gewezen echtgenoot wel een behoorlijke alimentatie ontvingen, wél en aan de vrouwen, die ten tijde van het overlijden van hun gewezen echtgenoot geen behoorlijke alimentatie ontvingen, géén pensioen toekennen, dan zou dit recht van allerlei toevallige omstandigheden afhankelijk zijn. Bovendien zou daardoor geenszins worden bereikt, dat juist die vrouwen, die wellicht nog het meest behoefte aan weduwenpensioen zouden hebben, dit ook zouden ontvangen. Te denken valt hierbij bijv. aan de invalide vrouw, wier gewezen echtgenoot vanwege zijn zwakke financiële positie niet tot alimentatie is gehouden. Voorts blijkt de toevalligheid van het bestaan van het recht

op weduwenpensioen in deze gevallen nog overduidelijk, wanneer men bedenkt, dat een herziening van de vaststelling van het bedrag van de alimentatie met terugwerkende kracht mogelijk is. Evenzeer een toevallig element is, dat de gewezen echtgenoot juist kan zijn overleden vóór de onderhoudsplicht of een verhoging van het bedrag van het onderhoud is vastgesteld.

Overigens menen de ondergetekenden, dat in de gedachten-gang van de aan het woord zijnde leden de gelijkstelling van een gescheiden vrouw met een weduwe toch in elk geval zou moeten worden beperkt tot die gevallen, waarin de alimentatie voldoende was om althans het grootste deel van de kosten van het levensonderhoud van de vrouw te dekken. In de meerge-nomde Nota naar aanleiding van het Verslag is gewezen op de moeilijkheden, welke voor de uitvoeringsorganen zouden rijzen bij onderzoeken naar de vraag of de toegekende alimen-tatie inderdaad aan deze voorwaarden zou voldoen.

Hoewel de ondergetekenden begrip hebben voor de moeilijke positie, waarin van echt gescheiden vrouwen kunnen verkeren, hebben zij, gezien de voren genoemde overwegingen, gemeend, in het kader van de A.W.W. geen voorzieningen te hunnen aanzien te moeten treffen. Zij mogen hieraan nog toevoegen — de aan het woord zijnde leden pleitten in het bijzonder voor gescheiden vrouwen met minderjarige kinderen — dat in het kader van de A.W.W. voor deze kinderen reeds een voorziening is getroffen.

Het recht op wezenpensioen voor kinderen, geboren uit een door echtscheiding ontbonden huwelijk

Vele leden vestigden de aandacht op het bepaalde in artikel 16, eerste lid, onder *b*, van de A.W.W. betreffende het vervallen van het recht op wezenpensioen bij hertrouwen van de moeder (en in geval het recht op weduwenpensioen, zou de moeder niet gescheiden zijn, zou zijn geëindigd). De hier aan het woord zijnde leden merkten in de eerste plaats op, dat wanneer het recht op kinderbijslag voor halfwezen niet verloren zou gaan bij hertrouwen van de moeder, zoals zij eerder bepleit hadden, ook voor de in deze bepaling bedoelde kinderen bij hertrouwen van de moeder recht op kinderbijslag zou moeten bestaan. Deze opvatting kunnen de ondergete-kenden delen. Evenwel zijn zij — zoals zij eerder in deze memorie hebben betoogd — van mening, dat aan de vrouw die na het overlijden van haar echtgenoot kinderbijslag voor haar kinderen genoot, geen recht op kinderbijslag meer dient te worden verleend, wanneer zij weer in het huwelijk is ge-treden. De ondergetekenden kunnen dan ook geen aanleiding vinden om in de gevallen, waarin een vrouw, wier huwelijk door echtscheiding is ontbonden, hertrouwt, het recht op kinderbijslag te laten bestaan.

Voorts merkten deze leden op, dat in de gevallen, waarin kinderen na echtscheiding aan de vader zijn toegewezen, en zij bij overlijden van de vader niet alsnog onder voogdij van de moeder worden gesteld, de bedoelde bepaling onbillijk werkt. Zij wezen erop, dat de kinderen dan praktisch geen band meer hebben met de moeder en door het overlijden van hun vader hun enige kostwinner hebben verloren. Wanneer een geschei-den vrouw de voogdij blijft missen over een of meer kinderen en dezen in hun belang elders worden ondergebracht is — aldus het betoog van deze leden — zowel de feitelijke als de juridische positie van deze kinderen een geheel andere als die van de kinderen, die bij de moeder verblijven. In verband hiermede pleitten deze leden er voor het recht op wezen-pensioen voor deze kinderen niet afhankelijk te stellen van de omstandigheden, waarin de moeder verkeert, doch bij de vaststelling van dat recht uit te gaan van de positie van de kinderen zelf.

De ondergetekenden zouden naar aanleiding van dit betoog willen wijzen op de consequenties van de wijzigingen in de voorwaarden voor het recht op weduwenpensioen — en als gevolg daarvan ook voor het recht op wezenpensioen voor kinderen uit een door echtscheiding ontbonden huwelijk —, die bij aanvaarding van het onderhavige wetsontwerp zullen

worden gerealiseerd. Voor het recht op weduwenpensioen is dan niet meer nodig, dat een weduwe kinderen *in haar huis-houden heeft*, doch slechts, dat zij kinderen *heeft*, mits zij niet van de voogdij is ontzet. Zo zullen ook de uit een door echtscheiding ontbonden huwelijk geboren kinderen na het overlijden van hun vader recht op wezenpensioen krijgen, onafhankelijk van de vraag, of zij alsnog onder de voogdij van de moeder worden gesteld of bij haar ondergebracht wor-den. Dit zal slechts niet het geval zijn, als de vrouw van de voogdij is ontzet of inmiddels is hertrouwd.

Wat het eerste geval betreft, namelijk, dat geen recht op wezenpensioen bestaat, indien de moeder van de voogdij is ontzet, zij opgemerkt, dat in het onderhavige wetsontwerp wordt voorgesteld geen weduwenpensioen te verlenen aan de weduwe, die van de voogdij over haar kind(eren) is ontzet. Evenmin zullen haar kinderen recht op wezenpensioen kun-nen doen gelden. De ondergetekenden zien dan ook geen reden om na het overlijden van een van echt gescheiden ver-zekerde wél wezenpensioen aan zijn kinderen toe te kennen.

Ten aanzien van het tweede geval — geen recht op wezen-pensioen, omdat de moeder is hertrouwd — mogen de onder-getekenden erop wijzen, dat in verreweg de meeste gevallen na een echtscheiding de kinderen aan de moeder en niet aan de vader worden toegewezen. Bovendien zal in een aantal van die gevallen, waarin de kinderen wel aan de vader waren toegewezen, dezen na zijn overlijden alsnog naar de moeder gaan. Zijn de kinderen bij de moeder, dan is het redelijk, dat het recht op wezenpensioen een einde neemt bij her-trouwen van de moeder. In deze gevallen is er immers weer een verzorger voor deze moeder en deze kinderen. De ge-vallen, waarin de uit een door echtscheiding ontbonden huwe-lijk geboren kinderen na het overlijden van hun vader niet bij de moeder zullen zijn, zullen bepaald niet veel voorkomen. Voorts mag niet worden vergeten, dat, hoewel de feitelijke situatie van deze halfwezen wellicht met die van volle wezen vergelijkbaar is, zij nochtans geen volle wezen zijn. Het ver-lenen van een „zelfstandig” recht op wezenpensioen in deze gevallen zou niet alleen betekenen, dat een nieuw element in de regeling zou worden opgenomen, waardoor deze weer in-gewikkelder zou worden, doch — en dit is belangrijker — ook tot gevolg hebben, dat de moeder door haar kinderen al dan niet bij zich in huis te houden of te nemen, het zelf in de hand zou hebben om het kind al dan niet voor een wezen-pensioen in aanmerking te doen komen. Dit zou naar de mening van de ondergetekenden een moeilijk aanvaardbare situatie zijn. Gezien deze overwegingen hebben zij gemeend in de bestaande regeling op dit punt geen wijziging te moeten aanbrengen.

Het vorenstaande houdt in, dat de ondergetekenden even-min tegemoet menen te kunnen komen aan het voorts door de aan het woord zijnde leden gevoelde bezwaar tegen de be-paling van artikel 30, tweede lid, van de A.W.W.

Ten slotte stelden deze leden nog de vraag of, voor zover de bepalingen van de artikelen 16, eerste lid, onder *b*, en 30, tweede lid, van de A.W.W. gehandhaafd blijven, daaraan niet een soortgelijke regeling ware te verbinden als in artikel 15 is opgenomen.

Aangezien de ondergetekenden zich op het standpunt stellen, dat de halfwezen, kinderen van een gescheiden vrouw, niet in een financieel voordeliger positie mogen worden gebracht dan de kinderen van een weduwe, zijn zij ontvankelijk voor de door de aan het woord zijnde leden geponeerde stelling, dat eerst-bebedoelde kinderen dan ook niet in een nadeliger positie moeten komen.

Een voorstel voor een afkoopsom, analoog aan die van artikel 15, is opgenomen in de Nota van Wijziging onder punt VII.

Herleven van het recht op weduwenpensioen

Voorts merkten dezelfde leden op, dat, in tegenstelling tot de regeling in artikel 81*b* van de Invaliditeitswet en artikel 112 van de Pensioenwet 1922 in de A.W.W. geen bepaling is opge-nomen, die het recht op weduwenpensioen, dat een vrouw heeft

gehad, doet herleven bij beëindiging van het tweede huwelijk op een wijze, die geen aanspraak op uitkering geeft. Zoals de hier aan het woord zijnde leden opmerkten, wordt door de voorgestelde wijzigingen in artikel 8 het aantal gevallen, waarin zich deze situatie kan voordoen, zeer beperkt. Indien dit wetsontwerp tot wet zal worden verheven, zouden dergelijke gevallen inderdaad nog kunnen voorkomen, wanneer het tweede huwelijk door echtscheiding is ontbonden of wanneer de echtgenoten in het buitenland zijn gaan wonen.

De ondergetekenden mogen erop wijzen, dat de doelstelling van de A.W.W. is het treffen van een voorziening voor vrouwen, die tengevolge van het overlijden van haar echtgenoot in kommervolle omstandigheden achterblijven. Bij een volgend huwelijk is er een nieuwe echtgenoot, die in het onderhoud van de vrouw moet voorzien, zodat het recht op uitkering wordt beëindigd. Indien dit tweede huwelijk door echtscheiding wordt ontbonden, kan dit toch moeilijk als een gevolg van het overlijden van de eerste echtgenoot worden gezien. Wat betreft de door de aan het woord zijnde leden ter staving van hun oordeel geponeerde stelling, dat het tweede huwelijk het feit en de rechtsgevolgen van het eerste huwelijk, ook bijv. in erfrechtelijk opzicht niet teniet doet, zouden de ondergetekenden willen opmerken, dat door dit tweede huwelijk de vrouw toch in elk geval haar status van weduwe verliest. Alleen dit laatste is naar hun mening in het kader van de onderhavige verzekeringsregeling van belang.

Verder zij erop gewezen, dat ook de rechtsgevolgen van het laatste huwelijk worden gehandhaafd. Het is dus zeer wel mogelijk, dat de vrouw een behoorlijke alimentatie ontvangt, zodat reeds op grond daarvan voor herleving van het recht op pensioen geen motief bestaat.

Ten aanzien van de gevallen, waarin de echtgenoten in het buitenland zijn gaan wonen, willen de ondergetekenden erop wijzen, dat als algemeen internationaal rechtsbeginsel wordt aanvaard, dat de sociale verzekeringswetgeving van toepassing is van het land, waar men werkt. Voor deze vrouwen kan derhalve na het overlijden van de laatste echtgenoot zeer wel aanspraak op uitkering ingevolge een buitenlandse regeling inzake geldelijke gevolgen van overlijden bestaan.

De ondergetekenden vermogen niet in te zien, waarom — gegeven het in de A.W.W. neergelegde stelsel — gescheiden vrouwen en vrouwen, wier echtgenoot in het buitenland overlijdt, wel voor weduwenpensioen in aanmerking zouden moeten kunnen komen, indien zij eerder weduwe zijn geweest en niet, indien zulks niet het geval is. Een beroep op de Invaliditeitswet en de Pensioenwet 1922, uitsluitend op dit punt, gaat naar hun mening niet op, aangezien deze wetten op een geheel andere basis berusten dan de A.W.W. Wanneer zij op hun beurt een vergelijking met andere wetten zouden maken, zouden zij hiervoor de ongevallenwetten willen kiezen, welke — als zijnde ook risicoverzekeringen — meer met de A.W.W. overeenstemmen. Het zal de aan het woord zijnde leden bekend zijn, dat ook de ongevallenverzekering het herleven van een weduwenrente niet kent.

Gezien het vorenstaande zijn de ondergetekenden — in overeenstemming met het gevoelen van de Sociale Verzekeringsraad — van mening, dat er geen aanleiding is om in de algemene weduwen- en wezenverzekering een herlevingsregeling op te nemen.

Weduwnaarspensioen

Vele leden bepleitten het toekennen van een pensioen aan de weduwnaar, wiens overleden echtgenote kostwinster was van het gezin, omdat de man zelf door invaliditeit niet in staat was in het levensonderhoud van het gezin te voorzien. In verband met het vorenstaande wezen de hier aan het woord zijnde leden op de soortgelijke regeling, welke in artikel 7 van de A.O.W. is opgenomen, waarin o.m. wordt bepaald, dat de gehuwde vrouw van 65 jaar of ouder aanspraak heeft op gehuwdenpensioen, wanneer zij als kostwinster is aan te merken en haar echtgenoot de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt.

De ondergetekenden willen naar aanleiding hiervan opmerken, dat een regeling van het weduwnaarspensioen een wezensvreemd element in de A.W.W. zou zijn. De grondslag voor het recht op dit pensioen zou immers in feite zijn de invaliditeit van de man. Bij het invoeren van een weduwnaarsverzekering zou in de A.W.W. dan ook een stuk invaliditeitsverzekering vervlochten worden. Wanneer de ondergetekenden de aan het woord zijnde leden goed hebben verstaan, bestreden zij deze opvatting niet. Zij voerden er slechts tegen aan, dat noch volgens de huidige Invaliditeitswet, noch naar alle waarschijnlijkheid ingevolge de komende arbeidsongeschiktheidsverzekering, de zelfstandigen een recht op uitkering hebben, resp. zullen hebben.

Het opnemen van het recht op weduwnaarspensioen zou inderdaad slechts zin kunnen hebben voor degenen, die bij de aanvang van de invaliditeit niet in loondienst werkzaam waren. Immers indien de invalide man, wiens vrouw overlijdt, bij de aanvang van de invaliditeit als loontrekkende werkzaam was, zal hij in het kader van de toekomstige arbeidsongeschiktheidsverzekering recht op uitkering kunnen doen gelden. In het algemeen zal de echtgenote in deze gevallen niet als kostwinster kunnen worden aangemerkt. Wanneer echter bij de behandeling van een ontwerp van wet inzake de arbeidsongeschiktheidsverzekering — in overeenstemming met het terzake door de S.E.R. uitgebrachte advies en blijkbaar ook in overeenstemming met de bij de organisaties van zelfstandigen levende gedachten — beslist zal worden, dat de zelfstandigen buiten de arbeidsongeschiktheidsverzekering worden gehouden, achten de ondergetekenden het niet juist om voor een uiterst klein gedeelte van deze zelfstandigen op deze beslissing terug te komen door in de A.W.W. een stuk invaliditeitsverzekering te realiseren.

Afgezien van deze principiële bedenkingen, zijn er ook nog praktische bezwaren tegen de door de hier aan het woord zijnde leden voorgestane wijziging aan te voeren. Wat hiervan ook zij, de vorenvermelde principiële bedenkingen zijn reeds van dien aard, dat naar de mening van de ondergetekenden in het stelsel van de A.W.W. niet tot introductie van een weduwnaarspensioen moet worden overgegaan.

Inschakeling van de raden voor de kinderbescherming

De vraag van vele leden of het nader advies van de S.V.R. terzake van de inschakeling van de raden voor de kinderbescherming (artikel 31 A.W.W.) reeds ontvangen is, kan bevestigend worden beantwoord.

Volgens het bepaalde in het eerste lid van artikel 31 van de A.W.W. is de Sociale Verzekeringsbank, indien zij van oordeel is, dat redelijkerwijs niet te verwachten is, dat het wezenpensioen ten goede zal komen aan het kind, waarvoor dit wordt verstrekt, bevoegd om het wezenpensioen betaalbaar te stellen aan een ander dan de wettelijke vertegenwoordiger van het kind. Zij kan van deze bevoegdheid evenwel eerst gebruik maken op verzoek of met gunstig advies van een raad voor de kinderbescherming.

De S.V.R. acht het blijkens zijn advies onjuist, dat de bank in alle gevallen, waarin zij tot het oordeel is gekomen, dat redelijkerwijs niet te verwachten is, dat het wezenpensioen ten goede zal komen aan het kind, waarvoor dit wordt verstrekt, slechts op verzoek of met gunstig advies van een raad voor de kinderbescherming tot betaalbaarstelling van het pensioen aan een ander dan de wettelijke vertegenwoordiger zou mogen overgaan. De inschakeling van een raad voor de kinderbescherming zou naar de mening van de S.V.R. beperkt moeten worden tot de gevallen, waarin het uitvoeringsorgaan het gewenst acht over een deskundig advies te beschikken, terwijl die raad voorts slechts zou dienen op te treden in die gevallen, waarin hij met het desbetreffende kind ambtshalve bemoeienis heeft. De ondergetekenden kunnen deze mening onderschrijven.

Zoals ook door de S.V.R. in zijn advies wordt opgemerkt, zijn de artikelen 16 van het wetsontwerp-Algemene Kinderbijslagwet, 28 van het wetsontwerp-Kinderbijslagwet voor loontrekkenden en 12 van het wetsontwerp-Kinderbijslagwet

voor kleine zelfstandigen, waarin dezelfde materie met betrekking tot de betaalbaarstelling van kinderbijslag is geregeld, bij de op 28 september 1961 ingediende nota's van wijzigingen zodanig gewijzigd, dat aan het uitvoeringsorgaan de bevoegdheid is gegeven de kinderbijslag aan een ander dan de rechthebbende uit te betalen, voor zover nodig na ingewonnen advies van een raad voor de kinderbescherming.

De S.V.R. voert tegen deze redactie als bezwaar aan, dat daarin niet tot uitdrukking komt, dat betaalbaarstelling aan een ander dan de rechthebbende alleen dan kan plaatsvinden als daarmee het doel, waarvoor de uitkering wordt verstrekt, beter tot zijn recht komt. In overweging wordt gegeven om een nader criterium ten aanzien van de uitbetaling aan een ander dan de rechthebbende op te nemen.

Bij de raad is voorts de vraag gerezen, hoe het uitvoeringsorgaan zal dienen te handelen als de raad voor de kinderbescherming met het kind wel bemoeienis heeft en al dan niet een advies over de uitbetaling uitbrengt. De wet zou kunnen bepalen, dat het uitvoeringsorgaan in een zodanig geval het advies zal hebben op te volgen. Nu evenwel gebleken is, dat de adviezen van de raden voor de kinderbescherming doorgaans door de uitvoeringsorganen worden opgevolgd, ziet de raad voor een dwingend voorschrift geen aanleiding.

Het advies van de S.V.R. heeft de ondergetekenden aanleiding gegeven om, mede uit een oogpunt van coördinatie, alsnog voor te stellen artikel 31, lid 1, van de A.W.W. dezelfde redactie te geven als de eerder genoemde artikelen van de kinderbijslagwetten. Verwacht mag worden, dat de uitvoeringsorganen, ook zonder dat dit met zoveel woorden in de wet is neergelegd, enerzijds van hun bevoegdheid om kinderbijslag of wezenpensioenen uit te betalen aan een ander dan de rechthebbende slechts gebruik zullen maken als daarvoor een gereede aanleiding bestaat en anderzijds in de gevallen, waarin een raad voor de kinderbescherming met het kind bemoeienis heeft, al dan niet gevraagd een advies over de uitbetaling uitbrengt, dit advies zullen opvolgen. De desbetreffende wijziging is opgenomen in punt IX van de nota van wijziging.

Hoogte der A.W.W.-uitkeringen

Vele leden waren van mening, dat de uitkeringen ingevolge de A.W.W. niet hoog genoeg zijn om een redelijk minimum levensonderhoud te garanderen, hetwelk zij afleidden uit de omstandigheid, dat een niet onaanzienlijk aantal weduwen, dat weduwenpensioenen ontvangt, aanvullende steun geniet op grond van de Armenwet. Op grond hiervan pleitten deze leden voor een verhoging van de A.W.W.-uitkeringen met 10 pct., te financieren uit de algemene middelen.

Dienaangaande willen de ondergetekenden opmerken, dat bij de totstandkoming van de A.W.W. bewust gekozen werd voor een bodemvoorziening, welke ruimte laat voor aanvullingen uit andere bronnen en welke het tot stand komen van aanvullende regelingen of van eigen voorzieningen zal vergemakkelijken.

Gezien dit algemeen aanvaarde beginsel is het dan naar hun mening op zich zelf niet een vreemd verschijnsel wanneer een aantal weduwen, dat blijkbaar niet of niet voldoende eigen voorzieningen heeft, op grond van de Armenwet aanvullende steun geniet.

De ondergetekenden willen er overigens op wijzen, dat desalniettemin bij de adviesaanvraag aan de S.E.R. betreffende het niveau van de pensioenbedragen krachtens de A.O.W. aan die raad is verzocht in zijn beschouwingen tevens te betrekken de eventuele repercussies van een verhoging van het niveau van de pensioenen krachtens de A.O.W. op de hoogte van de uitkeringsbedragen ingevolge de A.W.W. De ondergetekenden achten het gewenst het advies ter zake van de S.E.R. af te wachten.

Artikelen

Artikel I, sub B (artikel 8 A.W.W.). Naar aanleiding van de vraag, of niet in aansluiting aan het in 1957 ingevoerde eerste lid, onder c, van artikel 71 van de Invaliditeitswet her-

haalde invaliditeit, binnen een half jaar intredende, met ononderbroken invaliditeit gelijk dient te worden gesteld, willen de ondergetekenden opmerken, dat de I.W. bij tijdelijke invaliditeit slechts recht op uitkering verleent, indien de invaliditeit een halfjaar heeft geduurd. Slechts in de gevallen, waarin de invaliditeit is ontstaan binnen een half jaar na de datum, met ingang waarvan een vroeger toegekende invaliditeitsrente werd ingetrokken, wordt op grond van het bepaalde in artikel 71, eerste lid, onder c, van deze wachttijd afgeweken en wordt de rente direct bij de aanvang van de herhaalde invaliditeit toegekend.

Voor het recht op weduwenpensioen op grond van invaliditeit is echter geen wachttijd vereist. Het pensioen kan reeds bij de aanvang van de invaliditeit worden toegekend, indien de weduwe op de dag van het overlijden van haar echtgenoot (artikel 8, eerste lid, onder b, 1°) of op de laatste dag van de maand, waarin de dag is gelegen, met ingang waarvan zij niet meer voldoet aan het recht op weduwenpensioen op grond van het hebben van een kind (artikel 8, eerste lid, onder b, 2°) invalide is, zolang aannemelijk is, dat de invaliditeit drie maanden zal voortduren. Voorts mogen de ondergetekenden er in dit verband nog op wijzen, dat de weduwe, wier recht op pensioen op grond van invaliditeit wordt beëindigd, omdat zij niet langer invalide is, recht op een tijdelijke weduwenuitkering kan doen gelden, waarvan de duur ten minste zes maanden bedraagt. Indien zij tijdens de duur van deze uitkering weer invalide wordt, kan zij op grond van de in artikel 8, eerste lid, onder b, 3°, voorgestelde bepaling opnieuw recht op weduwenpensioen doen gelden.

Op grond van het vorenstaande zijn de ondergetekenden van mening, dat in de A.W.W. aan een bepaling als bedoeld in artikel 71, eerste lid, onder c, van de I.W. geen behoefte bestaat.

Artikel I, sub R (artikel 56a, A.W.W.). Vele leden drongen erop aan, dat de onderhavige bepaling ook van toepassing zal zijn, wanneer de Raad voor het Rechtsherstel in een privaatrechtelijke kwestie een vrouw met een weduwe heeft gelijkgesteld.

De ondergetekenden willen naar aanleiding hiervan opmerken, dat volgens punt 3, onder 6°, van de memorie van toelichting artikel 56a is voorgesteld, ten einde vrouwen, wier huwelijk tijdens de bezetting uit veiligheidsoverwegingen door echtscheiding werd ontbonden, terwijl de man overleed, vóórdat de scheiding formeel ongedaan kon worden gemaakt, alsmede vrouwen, wier huwelijk door oorlogsomstandigheden niet officieel gesloten kon worden, terwijl de man overleed vóórdat het huwelijk formeel kon worden gesloten, met weduwen gelijk te stellen. De tekst van het voorgestelde artikel is evenwel ruimer dan door deze toelichting wordt aangegeven: met een weduwe wordt gelijkgesteld een vrouw, die door de Afdeling Rechtspraak van de Raad voor het Rechtsherstel in vermogensrechtelijk en/of erfrechtelijk opzicht gelijk is of wordt gesteld met een weduwe.

Door deze tekst wordt naar het oordeel van de ondergetekenden bereikt, dat de gelijkstelling ook zal gelden ten aanzien van de vrouw, die in een privaatrechtelijke kwestie door de Raad voor het Rechtsherstel met een weduwe gelijk is gesteld.

Toelichting nota van wijziging

Punten I en III. Ingevolge de in het wetsontwerp voorgestelde wijziging van artikel 8, eerste lid, onder a, van de A.W.W., zal de weduwe, die een ongehuwd eigen kind heeft, recht op weduwenpensioen kunnen doen gelden, tenzij zij de voogdij over dat kind niet uitoefent wegens ontzetting daarvan of wegens vroegere ontzetting van de ouderlijke macht. Een ontzetting is uiteraard niet meer van kracht, wanneer een kind meerderjarig is geworden, hetzij wegens het bereiken van de 21-jarige leeftijd, hetzij wegens een huwelijk, gesloten vóór het bereiken van die leeftijd. Zonder nadere voorziening zou dit betekenen, dat een weduwe, die geen recht heeft op weduwenpensioen wegens ontzetting van de voogdij of wegens

vroegere ontzetting van de ouderlijke macht, plotseling recht op pensioen zou krijgen, indien die ontzetting vervalt in verband met de omstandigheid, dat het kind meerderjarig is geworden. Deze naar de mening van de ondergetekenden ongewenste situatie wordt ondervangen door het in punt III van de nota van wijziging nieuwvoorgestelde artikel 11, eerste lid.

Een soortgelijke wijziging is — *mutatis mutandis* — in het tweede lid van artikel 11 voorgesteld met betrekking tot het recht op weduwenpensioen op grond van artikel 8, eerste lid, onder *d*, van de A.W.W.

In verband met het vorenstaande kunnen de bepalingen betreffende de ontzetting van de voogdij of de ouderlijke macht, welke in het wetsontwerp in artikel 8, eerste lid, onder *a* en *d* zijn opgenomen, vervallen. Punt 1, onder 1 en 2, van de nota van wijziging strekt hiertoe.

Ten slotte dient ook artikel 8, tweede lid, onder 2°, te worden aangepast aan het voorgestelde hogergenoemde artikel 11. Hierin is in punt I, onder 3, van de nota van wijziging voorzien.

Punten II en IV. Zoals reeds hiervoor is opgemerkt, zijn de ondergetekenden bereid, de bepaling van artikel 14, eerste lid, onder *c*, van de A.W.W., welke het recht op weduwenpensioen uitsluit, indien de echtgenoot binnen een jaar na de huwelijksluiting is overleden en zijn gezondheidstoestand ten tijde van het huwelijk zulks redelijkerwijs moest doen verwachten, te doen vervallen. Punt IV van de nota van wijziging strekt hiertoe en houdt tevens de wijzigingen in, welke in verband hiermede in de overige bepalingen van artikel 14 dienen te worden aangebracht.

Ingevolge het in het wetsontwerp nieuw voorgestelde artikel 10, eerste lid, van de A.W.W., zou bij de beoordeling van het recht op weduwenpensioen op grond van het hebben van kinderen met een eigen kind worden gelijkgesteld een kind van een ander, waarvoor de weduwe de pleegouderlijke zorg draagt, mits deze zorg door de weduwe of door het echtpaar werd gedragen ten tijde van het overlijden van de echtgenoot. Deze gelijkstelling zou ingevolge de in het wetsontwerp voorgestelde wijziging evenwel geen toepassing vinden, indien de pleegouderlijke zorg voor het kind niet gedurende het aan het overlijden van de echtgenoot voorafgaande jaar door de weduwe of door het echtpaar werd gedragen en op het tijdstip, waarop de pleegouderlijke zorg een aanvang nam, de gezondheidstoestand van de echtgenoot diens overlijden binnen een jaar redelijkerwijs moest doen verwachten. Nu wordt voorgesteld de uitsluitingsgrond voor het recht op weduwenpensioen, opgenomen in artikel 14, eerste lid, onder *c*, welke is gelegen in het op korte termijn te verwachten overlijden van de echtgenoot, te doen vervallen, ligt het in de rede, ook de uitsluitingsgrond voor de gelijkstelling voor het recht op weduwenpensioen van een pleegkind met een eigen kind — welke eveneens zijn grond vindt in het spoedig te verwachten overlijden van de echtgenoot — te doen vervallen. De daartoe nodige wijziging is opgenomen in punt II van de nota van wijziging.

Punt V. In het in het wetsontwerp nieuw voorgestelde eerste, tweede en derde lid van artikel 17 van de A.W.W., is aangegeven, wanneer een kind met het oog op wezenpensioen als pleegkind van een verzekerde moet worden aangemerkt. Deze formulering is geheel analoog aan die, voorkomende in het hierboven vermelde in het wetsontwerp voorgestelde artikel 10, eerste lid, betreffende de gelijkstelling van een pleegkind met een eigen kind voor het recht op weduwenpensioen. Zo wordt ingevolge het voorgestelde tweede lid van artikel 17 een kind niet als pleegkind aangemerkt, wanneer de pleegouderlijke zorg niet gedurende het aan het overlijden van de verzekerde voorafgaande jaar door de verzekerde werd gedragen en op het tijdstip, waarop de pleegouderlijke zorg een aanvang nam, de gezondheidstoestand van de verzekerde diens overlijden binnen een jaar redelijkerwijs moest doen verwachten.

Gezien de hiervoor besproken wijzigingsvoorstellen met betrekking tot de bepalingen van het in het wetsontwerp voor-

gestelde artikel 14, eerste lid, onder *c*, en artikel 10, eerste lid, dient ook het in het wetsontwerp nieuw voorgestelde tweede lid van artikel 17 te vervallen. In punt V van de nota van wijziging is de daartoe strekkende wijziging vervat, terwijl in dat punt tevens zijn opgenomen de wijzigingen, welke in verband met het vervallen van het voorgestelde tweede lid van artikel 17 in dat artikel overigens dienen te worden aangebracht.

Voorts is in punt V van de nota van wijziging nog een wijziging voorgesteld van artikel 17, tweede lid, onder 1°, van de A.W.W. Ingevolge deze bepaling, zoals die thans luidt, worden voor de beoordeling van het recht op wezenpensioen overeenkomstig het bepaalde in artikel 16 dier wet met kinderen jonger dan 16 jaar gelijkgesteld kinderen van 16 jaar en ouder, doch jonger dan 27 jaar, wier voor werkzaamheden beschikbare tijd grotendeels in beslag wordt genomen door of in verband met het volgen van onderwijs of een beroepsopleiding.

Nu doen zich gevallen voor, dat studerende wezen tussen de 16 en 27 jaar voor werkzaamheden, die verband houden met het volgen van onderwijs of een beroepsopleiding, een loon of een vergoeding ontvangen. Op grond van de *tekst* van artikel 17, tweede lid, onder 1°, zou voor de beoordeling van het recht op wezenpensioen voor deze wezen alleen van belang zijn de beantwoording van de vraag of deze werkzaamheden, verband houdende met het onderwijs of de beroepsopleiding, de voor werkzaamheden beschikbare tijd grotendeels in beslag nemen.

De Centrale Raad van Beroep heeft echter in een voorkomend geval — uitspraak van 4 juli 1961, A.W.W. 1961/16 — nog een ander criterium voor de beoordeling van het recht op wezenpensioen ingevoegd. Deze Raad heeft zich in de genoemde uitspraak namelijk op het standpunt gesteld, dat onder werkzaamheden, bedoeld in artikel 17, tweede lid, onder 1°, kennelijk moeten worden verstaan zodanige werkzaamheden, waarmede een bedrag wordt verdiend, hetwelk ten minste zo groot is als dat van het wettelijk wezenpensioen. De Raad beriep zich daarbij op de Memorie van Toelichting op de bedoelde bepaling in het ontwerp-A.W.W., waarin het volgende werd gesteld: „Bij de bespreking van artikel 16 is gesteld, dat slechts kinderen, die jonger zijn dan 16 jaar, voor wezenpensioen in aanmerking behoren te komen, daar kinderen van 16 jaar en ouder geacht moeten worden zelf het bedrag te kunnen verdienen, dat voor jongere wezen ter beschikking wordt gesteld. Deze veronderstelling kan niet worden gehandhaafd als het gaat om studerende en invalide wezen.”

Hoewel ook de ondergetekenden van mening zijn, dat het afhankelijk stellen van het recht op wezenpensioen voor studerende kinderen *alleen* aan de hand van de vraag of de voor werkzaamheden beschikbare tijd grotendeels in beslag wordt genomen door of in verband met het volgen van onderwijs of een beroepsopleiding, d.w.z. ongeacht het bedrag van het loon of de vergoeding, die daarvoor wordt genoten, te ver kan voeren — het loon of de vergoeding kan zelfs geheel of nagenoeg geheel gelijk zijn aan een normaal loon — achten zij echter met de S.V.R., die ter zake een advies heeft uitgebracht, de situatie, welke bij volging van het standpunt van de Centrale Raad van Beroep zou ontstaan, onjuist. Dit zou immers inhouden, dat een wees, die in verband met het volgen van onderwijs of een beroepsopleiding een bedrag aan loon of vergoeding ontvangt, van het wezenpensioen zou worden uitgesloten, indien het bedrag van het loon of de vergoeding zou uitgaan boven het bedrag van het wezenpensioen. Bedacht moet echter worden, dat ook het wezenpensioen slechts een bodempensioen is, waardoor de kosten van levensonderhoud van een studerende wees geenszins kunnen worden gedekt. De ondergetekenden zouden dan ook voor de hierbedoelde gevallen aan het thans in de wet opgenomen criterium „of de voor werkzaamheden beschikbare tijd grotendeels in beslag wordt genomen door of in verband met het volgen van onderwijs of een beroepsopleiding” een beperking willen aanbrengen, zodanig, dat geen recht op wezenpensioen zal krijgen de studerende wees, die voor de werkzaamheden, verband houdende met het onderwijs, dat hij volgt of zijn beroepsopleiding een loon of een vergoeding ontvangt van meer dan 1½ maal het bedrag van het wezenpensioen voor studerende wezen. Waar laatstbedoeld pensioen thans

f 1002 per jaar bedraagt, zou de grens dan komen te liggen bij circa f 1500 per jaar. Het vorenstaande houdt in, dat bij de beoordeling van het recht op wezenpensioen voor een studerende wees, die een loon of een vergoeding ontvangt, alleen rekening dient te worden gehouden met het bedrag van het loon of de vergoeding, welke hij uit hoofde van de werkzaamheden, verband houdende met zijn opleiding, ontvangt. Andere inkomsten, bijv. uit vermogen of uit een — uiteraard — kleine nevenbetrekking dienen overeenkomstig de opzet van de A.W.W., waarbij immers voor de beoordeling van de pensioenrechten geen rekening wordt gehouden met inkomsten van de betrokkenen, buiten beschouwing te worden gelaten.

Punt VI. In verband met het wijzigingsvoorstel, vervat in Punt V van de nota van wijziging, kan de in artikel I, onder I, punt 2, van het wetsontwerp voorgestelde wijziging van artikel 18 vervallen.

Punt VII. In deze wijziging is de opnemng in de A.W.W. van een nieuw artikel 18a voorgesteld, waarin is geregeld de hiervoor reeds genoemde uitkering ineens aan de halfwezen, wier recht op wezenpensioen op grond van artikel 16, eerste lid, onder b, in verband met het trouwen van de moeder is geëindigd. Dit bedrag wordt — analoog aan de regeling van de uitkering ineens voor de weduwe, die hertrouwt, vervat in artikel 15 van de A.W.W. — gesteld op het jaarbedrag van het laatstelijk uitbetaalde wezenpensioen. Dit houdt in, dat ingeval de uitbetaling van het wezenpensioen overeenkomstig het bepaalde in artikel 30, tweede lid, van de A.W.W. was verminderd, bij de vaststelling van het bedrag ineens van het werkelijk uitbetaalde bedrag moet worden uitgegaan.

Punten VIII en IX. De in artikel I, onder K, van het wetsontwerp voorgestelde wijziging van artikel 20, onder c, kan, in verband met Punt V van de nota van wijziging vervallen. In verband hiermede is in Punt VIII van de nota van wijziging voorgesteld, de in artikel I, onder L, van het wetsontwerp opgenomen wijziging van artikel 30 van de A.W.W. thans op te nemen in artikel I, onder K.

Zoals reeds hiervoor is gesteld, achten de ondergetekenden het gewenst, het eerste lid van artikel 31 van de A.W.W., op grond waarvan bij de betaalbaarstelling van het wezenpensioen aan een ander dan de wettelijke vertegenwoordiger van de wees de raden voor de kindbescherming worden ingeschakeld, in overeenstemming te brengen met de soortgelijke bepalingen in de kinderbijslagwetgeving.

De hiervoor noodzakelijke wijziging wordt thans voorgesteld in artikel I, onder L.

Punt X. Artikel 55 van de A.W.W. geeft een redactie voor artikel 8, welke met betrekking tot de weduwe, wier echtgenoot is overleden vóór de inwerkingtreding van de A.W.W. — op 1 oktober 1959 — geldt in plaats van de redactie, welke artikel 8 van die wet geeft voor de vrouw, wier echtgenoot op of na 1 oktober 1959 is overleden of overlijdt. Deze opzet heeft tot gevolg, dat de overige bepalingen van de A.W.W., voor zover daarvan in artikel 55 zelf of in een der overige overgangsbepalingen niet wordt afgeweken, zowel op vrouwen, die vóór, als op vrouwen, die op of na 1 oktober 1959 weduwe zijn geworden of worden, van toepassing zijn. Ook het onder punt III van de nota van wijziging voorgestelde nieuwe artikel 11 zal toepassing vinden ten aanzien van de vrouwen, die vóór 1 oktober 1959 weduwe zijn geworden. In verband hiermede dienen in de bepalingen van het eerste lid, onder a, en het tweede lid, onder 2°, van artikel 8, zoals dat ingevolge artikel 55 met betrekking tot de laatstbedoelde vrouwen moet worden gelezen, soortgelijke wijzigingen te worden aangebracht als die, welke in punt I van de nota van wijziging met betrekking tot artikel 8 van de A.W.W. zijn voorgesteld. Punt X, onder 1 en 2, van de nota van wijziging strekt hiertoe.

Ingevolge artikel 8, eerste lid, onder d, van de A.W.W., zoals die bepaling ingevolge het voorgestelde artikel 55 moet worden gelezen, met betrekking tot de vrouw, wier echtgenoot vóór 1 oktober 1959 was overleden, heeft de vóór 1 oktober

1959 weduwe geworden vrouw recht op weduwenpensioen, indien zij op laatstgenoemde datum 35 jaar of ouder was en vóór die dag een eigen kind had, dat vóór of op de dag van het overlijden van haar echtgenoot werd geboren en dat gehuwd dan wel overleden is na de eerste dag van de maand, waarin zij de leeftijd van 35 jaar had bereikt.

Voor de beoordeling van het recht op weduwenpensioen van deze weduwe wordt ingevolge het bepaalde in het derde lid, onder b, van artikel 8, zoals dat ingevolge het in het wetsontwerp voorgestelde artikel 55 wordt gelezen, met een eigen kind gelijkgesteld het kind van een ander, waarvoor door de weduwe of door het echtpaar de pleegouderlijke zorg werd gedragen op de eerste dag van de maand, waarin de weduwe de leeftijd van 35 jaar bereikte. Dit betekent, dat het dragen van de pleegouderlijke zorg op *deze ene dag* beslissend is voor het recht op weduwenpensioen. Zo zou bijv. een vrouw, die eerst na de eerste dag van de maand, waarin zij de leeftijd van 35 jaar bereikte, de pleegouderlijke zorg voor een kind op zich nam — bijv. door huwelijk op 36-jarige leeftijd met een weduwnaar met een of meer kinderen —, tenzij zij op andere gronden voor een weduwenpensioen in aanmerking zou kunnen komen, na het overlijden van bedoelde weduwnaar nimmer recht op weduwenpensioen hebben, ook al heeft zij gedurende enkele jaren de pleegouderlijke zorg gedragen.

Aangezien dit niet in overeenstemming is met de bedoeling van de onderhavige bepaling, wordt in punt X, onder 3, ter zake een wijziging voorgesteld.

Punt XI. De in punt XI van de nota van wijziging voorgestelde wijziging houdt verband met het in punt IV van de nota van wijziging opgenomen voorstel om artikel 14, eerste lid, onder c, te doen vervallen.

Punt XII. Ingevolge artikel 2, eerste lid, van de Wet tot aanvulling van renten krachtens de Invaliditeitswet, heeft de gene, die in het genot is van een invaliditeitsrente krachtens artikel 71 van de Invaliditeitswet, o.m. recht op een gezinstoeslag, indien die rentetrekker een gehuwd geweest zijnde man of vrouw is, wiens of wier gezin een of meer kinderen beneden de 16-jarige leeftijd telt. Met kinderen beneden de leeftijd van 16 jaar zijn te dezen gelijkgesteld kinderen van 16 tot 27 jaar, die studerend of voor meer dan twee derde invalide zijn. Deze leeftijds grenzen en de criteria voor studerende en invalide kinderen zijn gelijk aan die, welke thans gesteld zijn voor het recht op kinderbijslag ingevolge de kinderbijslagwetten en voor het recht op wezenpensioen ingevolge de A.W.W.

In artikel 7, derde lid, onder e, van het tweede nader gewijzigd ontwerp-Algemene Kinderbijslagwet (Gedrukte stukken, nr. 4953) is evenwel voorgesteld, het invaliditeitscriterium voor het recht op kinderbijslag, dat thans twee derde is, op 50 pct. te stellen, terwijl in artikel I, onder H, punt 3, van het onderhavige wetsontwerp eenzelfde verlaging is voorgesteld van het invaliditeitscriterium voor het recht op wezenpensioen.

Gezien het vorenstaande achten de ondergetekenden het wenselijk, ook de invaliditeits eis van twee derde, geldende voor het recht op een gezinstoeslag als bovenbedoeld, van twee derde tot 50 pct. terug te brengen.

Punt XIII. De vernummering van de artikelen III en IV van het wetsontwerp tot onderscheidenlijk artikel IV en V houdt verband met de in punt XII van de nota van wijziging voorgestelde invoeging van een nieuw artikel III in het wetsontwerp.

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*

G. M. J. VELDKAMP.

*De Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*

B. ROOLVINK.

